

A Szerzői Jogi Szakértő Testület szakértői véleménye

Tárgy: Makró, és makró alapjául szolgáló algoritmus szerzői jogi megítélése

Ügyszám: SzJSzT-12/21.

A Megkereső által feltett kérdések:

- 1. Határozza meg, hogy szerzői jogi szempontból (Szjt. 1. §) milyen műnek minősül a 22. sz. irathoz mellékelt adathordozón rendelkezésre állóműszaki tanulmányban leírt, illetve Excel file-ban makróként végrehajtható számítás (a továbbiakban úgy is, mint számítási lépéssorozat, képlet, algoritmus) önmagában.**
- 2. Szerzői jogi oltalom alatt áll-e önmagában a műszaki tanulmányban leírt, illetve Excelfile-ban makróként végrehajtható számítás?**
- 3. A fenti műszaki tanulmány, illetve Excel file felhasználásának minősül-e az abban feltárt, illetve abból kinyerhető számításnak az alperes által használt PLC, illetve DCS folyamatirányító rendszerekbe való bevitelle (beimplementálása) és azokban a tömegárammérő által szolgáltatott adatok kiértékelésére való alkalmazása?**
- 4. Az alperesnek átadott Excel fájl számítógépes program alapján megállapítható-e, hogy az nem „Makró rögzítés” funkcióval rögzített, „Makró indítás” funkcióval meg sem hívható, nem végrehajtható megoldás, hanem VBA programnyelven (forráskódban) íródott egyedi Sub eljárások rendszere, és hogy a kiértékelő számítás - az egyedi eszköztárból, vagy a mérési adatok beírásával - csak ezen eljárásokból meghívható módon hajtható végre, s az így megalkotott a szoftver szerves részét képező algoritmusnak a felhasználása a szerző engedélyétől függ-e?**

Az eljáró tanács szakértői véleménye:

1. Tekintettel arra, hogy a Szerzői Jogi Szakértő Testület szervezetéről és működéséről szóló 156/1999. (XI. 3.) Korm. rendelet (a továbbiakban: „Rendelet”) 8. § (1) bekezdése szerint *„a Szakértő Testület nevében az eljáró tanács a feltett kérdések és a benyújtott iratok alapján alakítja ki a szakértői véleményt, a tények megállapítására nem végez külön bizonyítást, nem tart helyszíni szemlét (...)”*, az eljáró tanács a megkereséshez csatolt iratok alapján alakította ki szakvéleményét.
2. A Rendelet 6. § (1) bekezdése alapján az eljáró tanács külső szakértő közreműködésével járt el.
3. Az eljáró tanács megállapította, hogy a részére átadott Excel fájl csak korlátozottan volt megvizsgálható, mivel az annak részét képező makrók jelszóval voltak védettek, a per iratai ugyanakkor a makrókhoz tartozó jelszót nem tartalmazták. A Szerzői Jogi Szakértő Testület ezért 2021. május 3. napján a kirendelő Törvényszékhez fordult a makrókhoz tartozó jelszavak beszerzése érdekében. A Törvényszék iránymutatásának megfelelően a Szakértő Testület a jelszó átadása érdekében ezt követően Felperes jogi képviselőjét kereste meg. Az említett jelszót Felperes ügyvezetője közvetlenül bocsátotta az eljáró tanács rendelkezésére, 2021. május 14. napján.
4. A kirendelés a vizsgálat tárgyaként műszaki tanulmányt határozta meg. A Törvényszék által megjelölt cím megegyezik azzal a címmel, amely az Artisjus Szerzői Jogvédő Iroda Egyesület által 1999. június 10. napján kiállított tanúsítványon szerepel címként¹. Az említett tanúsítvány szerint a „műszaki tanulmány (leírás)” műfajú mű 9 oldal terjedelmű. Maga a dokumentum azonban a 22. számú

¹ 22. számú irathoz csatolva

irathoz csatolt DVD lemezen nem volt egyértelműen azonosítható. A „fájlnév_1” elnevezésű fájl két részből áll, amelynek első elemének terjedelme – a címlappal együtt – 24 oldal. Második része 3 oldal terjedelmű, önálló sorszámozással rendelkezik (a továbbiakban együttesen: „27 oldalas Tanulmány”). A „fájlnév_2” elnevezésű fájl egy 9 oldal terjedelmű írás (a továbbiakban: „9 oldalas Tanulmány”). A 9 oldalas tanulmány terjedelme megegyezik az Artisjus által kibocsátott tanúsítványon megjelölt tanulmány terjedelmével.

5. A periratok között fellelhető volt a Szerzői Jogi Szakértő Testület SZJSZT-19/19. szakvéleménye, amelynek tárgya „, vagyis címe szerint az a dokumentum, amelyet a Törvényszék a jelen eljárásban is meg kívánt vizsgáltatni. Mivel a Szerzői Jogi Szakértő Testület elnöke jelen eljárásban a 19/19. számú ügyben eljáró tanácstól eltérő összetételű tanácsot jelölt ki, a jelen ügyben eljáró tanács arról nem tudott meggyőződni, hogy a címében hasonló dokumentumok azonosak voltak-e. Az SZJSZT-19/19. számú szakvélemény 2. oldala – a jelen ügyben eljáró tanácshoz hasonlóan – feltüntette az eltérő címekből fakadó beazonosítási nehézségeket. Az említett szakvélemény a 26. oldal terjedelmű „műszaki tanulmány” tekintetében megállapította, hogy az egyéni, eredeti jelleggel rendelkező, tehát szerzői jogi oltalom alatt álló műnek minősül. Az eljáró tanács ezzel együtt azt is jelzi, hogy a 19/19. számú szakvélemény a „műszaki tanulmány” terjedelmét 26 oldalban határozta meg, míg a jelen ügyben eljáró tanács számára átadott „fájlnév_1” elnevezésű fájl a címlappal együttesen 27 oldal hosszúságú.

Ad 1)

6.1. A szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény (a továbbiakban: „Szt.”) 1. § (1) bekezdése szerint a szerzői jogi oltalom tárgya irodalmi, tudományos és művészeti alkotások lehetnek. A szerzői jogi oltalom műfajfüggetlen, az az irodalom, a művészet és tudomány valamennyi alkotására kiterjed, függetlenül attól, hogy a törvény adott műfajt megnevezi-e vagy sem.

6.2. A szerzői jogi oltalom fennállta szempontjából elsőként azt kell vizsgálni, hogy a mű a szerző szellemi tevékenységéből fakad-e, vagyis egyéni, eredeti jelleggel rendelkezik-e. A jelen ügyben olyan körülmény nem merült fel, amely szerint akár a 9 oldalas Tanulmányt, akár a 27 oldalas Tanulmányt ne a felperes ügyvezetője alkotta volna meg. A 9 oldalas Tanulmány esetén – e tényt – az Artisjus által kiállított tanúsítvány is igazolja, amennyiben a két dokumentum, azok címének nem jelentős eltérése ellenére is azonosnak tekinthető. Az egységesnek tekinthető joggyakorlat szerint a mű *egyéni jellegűnek* akkor tekinthető, ha a szerző számára rendelkezésre áll alkotói játéktér, ekként az alkotás végső formáját külső körülmények nem determinálják, hanem azt az alkotó, a személyiségéből fakadó egyedi döntésekkel határozhatja meg. Az eljáró tanács megítélése szerint mind a 9 oldalas Tanulmány, mind a 27 oldalas Tanulmány (a továbbiakban együttesen: „Tanulmányok”) esetében elmondható, hogy azok egyéninek tekintendők, mivel külső körülmények nem határozták meg alapvetően a számítás magyarázatát képező dokumentumokat. A szerző – a műfajhoz igazodó módon – szabadon formálhatta a számítási lépések magyarázatául szolgáló szöveget, amely végül a Tanulmányok, mint írásművek formájában testesült meg.

6.3. A szerzői jogi oltalom vizsgálata szempontjából a következő lépés annak elemzése, hogy a mű nem tartozik-e az Szt. 1. § (4)-(7) bekezdései által meghatározott valamely esetben, mert ez akkor is kizárná a jogi oltalmat, ha egyébként a mű egyéni, eredeti jelleggel rendelkezne. A Tanulmányok esetén is felmerül az Szt. 1. § (6) bekezdése szerinti eset, mivel mindkét dokumentum nagy mennyiségben tartalmaz matematikai műveletet, illetve egy matematikai műveletekkel is leírható eljárást. Mivel azonban a Tanulmányok nem csak ilyen elemeket tartalmaznak, illetve az ilyenek nem minősülő részek esetén is megállapítható az egyéni, eredeti jelleg, e részek a teljes Tanulmányok egészének védelmét nem befolyásolják.

6.4. Az eljáró tanács megállapítja, hogy mind a 9 oldalas Tanulmány, mind pedig a 27 oldalas Tanulmány egésze az Szt. 1. § (2) bekezdés a) pontja szerinti, szerzői jogi oltalom alatt álló szakirodalmi műnek minősül.

6.5. A Tanulmányok egésze szakirodalmi műként tehát szerzői jogi oltalom alatt áll, ebből azonban nem következik az, hogy a Tanulmányok bármely részének felhasználása is engedélyköteles lenne. Az Szjt. 16. § (1) bekezdése szerint a szerzői jogi oltalom ugyan a teljes művön kívül annak azonosítható részére is kiterjed, ez sem eredményezi azonban a szerzői jogi oltalom korlátlanságát. Az azonosítható részek esetén is vizsgálándó, hogy a részlet önmagában alkalmas-e önálló gondolat hordozására, vagyis önmagában teljesíti-e szerzői jogi oltalom feltételeit.

6.6. Az eljáró tanács megállapítja, hogy a Tanulmányok nagy mennyiségű olyan részt is tartalmaznak, amelyek az Szjt. 1. § (6) bekezdése szerinti ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet körébe tartoznak, így önmagukban nem állhatnak szerzői jogi oltalom alatt. E részek akkor is a szerző engedélye nélkül hasznosíthatók, ha azok a Tanulmányoknak egyébként a szerzői jogi oltalom feltételeit nem teljesítő, de a Tanulmányok részeként beazonosítható részét képezik.

6.7. Az eljáró tanács megvizsgálta az Excel-fájlban található makrót is. A Szerzői Jogi Szakértő Testület korábban már foglalkozott a makrók szerzői jogi oltalmával az SZJSZT-24/2005 számú szakvéleményében. E szakvélemény azt állapítja meg, hogy „a makró-programozás jellemzően olyan mértékben szűkíti a makró-programozó alkotói szabadságát, hogy azonos célfunkció végül is csak azonos megoldással valósítható meg. Ennek megfelelően a makró-programozás útján létrehozott makró-kódok olyan mértékben kötöttek a funkcionalitáshoz, illetve olyan mértékben támaszkodnak a kód elkészítésének meglévő környezetére (a Microsoft programcsaládra), hogy jellemzően nem rendelkeznek az Szjt. 1. §-ának (3) bekezdésében meghatározott egyéni, eredeti jelleggel, így szerzői jogvédelemben nem részesülhetnek, a Szjt. szempontjából tehát szoftvernek, számítógépi programalkotásnak sem minősülnek.” (Kiemelés a jelen ügyben eljáró tanácstól). Az említett 24/2005. sorszámu szakvélemény – a konkrét esethez igazodó módon – abból indult ki, hogy a makrórögzítő alkalmazása alapvetően determinálja a makró kódját.

6.8. A jelen ügyben eljáró tanács azonban azt állapítja meg, hogy a vizsgálandó makrót nem az Excel program makrórögzítő funkciójával hozták létre, az egyéni jellegűnek tekintendő, a makró ugyanis természetes személy által írt Visual Basic forraskódot tartalmaz. Az eljáró tanács azt is megállapítja, hogy a makró alkotója számára megfelelő alkotói játéktér állt rendelkezésére a makró elkészítésekor. Az eljáró tanács ebből következően azt is megállapítja, hogy a makró az Szjt. 1. § (2) bekezdés c) pontja szerinti, szerzői jogi oltalom alatt álló számítógépi programalkotásnak minősül. Az eljáró tanács jelzi, hogy a 24/2005. sorszámu és a jelen szakvélemény megállapítása között még csak elvi ellentmondás sem feszül, sőt azok azonos elvi alaphoz indultak ki, egymás erősítő következtetésre jutottak. Az eljáró tanács jelzi, hogy e következtetése a vizsgált makró tekintetében a SZJSZT-19/19. számú szakvélemény következtetésével megegyezik.

6.9. Az eljáró tanács megállapítja, hogy – az Szjt. 1. § (6) bekezdése szerint – a matematikai műveletek nem csak a Tanulmányok, hanem a makró részeként sem állnak szerzői jogi oltalom alatt.

6.10. Az eljáró tanács megjegyzi, hogy elméletileg felmerülhetne az is, hogy a Tanulmányok az Excel makró, mint számítógépi programalkotáshoz tartozó dokumentumként álljanak védelem alatt. Az Európai Bíróság a SAS Institute kontra World Programming ügyben (C-406/10) foglalkozott a számítógépi programalkotásokhoz készített dokumentumok védelmével. Az EUB ítélete 36. pontjában azt állapította meg, hogy a dokumentáció csak akkor áll szoftverként védelem alatt, ha az előkészítő jellegű abban az értelemben, hogy az „előkészítő munka jellegénél fogva későbbi fázisában számítógépi programot eredményezhet”. Jelen ügyben erről nincsen szó. A Tanulmányok – ha azok egyáltalán a makró elkészítését megelőzően készültek – ugyan a makróban testet öltő gondolatot, tudományos megközelítést rögzítik, azonban önmagukban a Tanulmányok még egy felkészült programfejlesztő számára sem teszik lehetővé a szoftver elkészítését.

Ad 2)

7.1. Az Szt. 1. § (6) bekezdése szerint „valamely ötlet, elv, elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai művelet nem lehet tárgya a szerzői jogi védelemnek”.

7.2. A fent idézett jogszabályból következően önmagában az elgondolás, eljárás, működési módszer vagy matematikai algoritmus formájában felírt számítás akkor sem áll szerzői jogi oltalom alatt, ha azok egyébként a szerzői jogi oltalom alatt álló Tanulmányok részét vagy a vizsgált makró által végrehajtott számítást képezik. Ebből következően maga a „számítás” a szerzőtől való engedélykérés nélkül, a szerző számára való díjfizetés nélkül hasznosítható bárki számára.

7.3. Bár az eljáró tanács kompetenciáját meghaladja a kérdés vizsgálata, a tanács mégis jelezni kívánja, hogy egyes iparjogvédelmi oltalmi formák a szerzői jognál e tekintetben szélesebb védelmet biztosíthatnának (biztosítottak volna megfelelő időben történő bejelentés esetén) felperes számára.

Ad 3)

8.1. Nem minősül engedélyköteles felhasználásnak a Tanulmányokban feltárt, illetve abból kinyerhető – önálló szerzői jogi védelmet nem élvező – számításnak szoftverben történő implementálása. E tekintetben az implementációt végző vállalkozás számára lényegében a szerzői jogi kötöttséget az jelenti, hogy az említett számítást tartalmazó Tanulmányokhoz jogszerűen kell hozzájutnia, a hozzáférés érdekében például nem többszörözheti a Tanulmányokat engedély nélkül. A periratok alapján azonban megállapítható, hogy Alperes jogszerűen rendelkezett a Tanulmányok műpéldányával, így a tényállás alapján nem merül fel a Tanulmányokkal kapcsolatosan a szerzői jogi jogellenes felhasználás kérdése.

8.2. A számítási módszertan megismerésének módja a makró, illetve annak szerzői jogi értelemben vett felhasználása viszonyában is vizsgálendő. Az Szt. 59. § (3) bekezdése szerint, „aki a szoftver valamely példányának felhasználására jogosult, a szerző engedélye nélkül is megfigyelheti és tanulmányozhatja a szoftver működését, továbbá kipróbálhatja a szoftvert annak betáplálása, képernyőn való megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása során abból a célból, hogy a szoftver valamely elemének alapjául szolgáló elgondolást vagy elvet megismerje”. A jelen ügyben megállapítható volt, hogy a makró jogszerű használatára alperes jogosult volt, ekként a szoftver funkcionalitását vizsgálhatta, megismerhette, az ebből jogszerűen szerzett olyan ismereteket, amelyeket más szoftver fejlesztése során használt fel.

8.3. Az EUB már hivatkozott SAS ügyben hozott ítéletében arról is rendelkezett, hogy a számítógépi program funkcionalitása nem minősül a program kifejezési formájának, és ekként nem részesül a szoftver irányelv² értelmében a számítógépi programok szerzői jogi védelmében. Mivel alperes a makró megismerhette, szerzői jogi szempontból annak sem volt (vagy lett volna) jogi akadálya, hogy a makró funkcionalitását egy másik programban reprodukálják mindaddig, amíg ez a reprodukció nem igényelte az eredeti program szolgai másolását. Másként megfogalmazva, a felperes által leírt számításnak a makróban testet öltő *egyedi implementációjának* felhasználása engedélyköteles, azonban a számítás az eredeti szoftver felhasználása nélkül is elvégezhető, és ez utóbbi engedélyköteles szerzői jogi felhasználást nem valósít meg.

8.4. Az eljáró tanács a periratok alapján arra utaló jelet nem azonosított, hogy az alperes által készített szoftver a makró bármely – számításnak nem minősülő – elemét hasznosította, felhasználta volna. Ezen a módon alperes a makró funkcionalitását szerzői jogi felhasználás nélkül hasznosította újra.

Ad 4)

² Az EUB a 91/250 irányelv alapján hozta meg döntését, ugyanakkor a ma hatályos 2009/24/EK irányelv e tekintetben nem hozott változást.

9.1. Az eljáró tanács megállapítja, hogy az Excel fájl nem az MS Excel program „Makró rögzítés” funkciójával került rögzítésre. Önmagában ebből ugyan szerzői jogi következtetés nem lenne levonható, de az eljáró tanács korábban már megállapította, hogy a makró egyéni, eredeti jellegű számítógépi programalkotásként szerzői jogi oltalmat élvez.

9.2. Miként az eljáró tanács korábban már rögzítette, a szerzői jogi oltalom egyetlen műfaj esetén sem terjed ki az Szjt. 1. § (4)-(7) bekezdései szerinti tartalmi elemekre. Ez a megállapítás a számítógépi programalkotásokra is igaz, ekként önmagukban a program részét képező matematikai műveletek akkor is kívül esnek a jogi védelmen, ha egyébként azokat egy számítógépi programalkotásban hasznosították. Másként: nem minősül engedélyköteles felhasználásnak, ha alperes, miután megismerte a felperesi program működési elveit, az abban alkalmazott matematikai módszereket, e tudását egy új szoftver megvalósítására hasznosítja. Mindaddig, amíg a két szoftver között az összefüggés pusztán az azonos funkcionalitás és a matematikai számítás módja, nem szükséges az eredeti szoftver jogosultjától szerzői jogi engedélyt kérni. Sem a program funkcionalitása – az EUB C-406/10. számú ügyben hozott ítélete által megerősítetten, – sem a programban megvalósított matematikai művelet – az Szjt. 1. § (6) bekezdése alapján – nem áll szerzői jogi oltalom alatt.

Budapest, 2021. június 8.

dr. Kabai Eszter
a tanács elnöke

dr. Békés Gergely
a tanács előadó tagja

dr. Somkutas Péter
a tanács szavazó tagja

Dwornik Marek
külső szakértő